

Kako nam je priročnik *Individualizirani programi –* *Priročnik za kakovostno pripravo* *in evalvacijo individualiziranega* *programa za otroke s posebnimi* *potrebami* lahko v pomoč

Marija Mohar,
OŠ Gradec

Šolski svetovalni delavci se pri svojem delu srečujemo s širokim spektrom izzivov, ki v nas večkrat puščajo sledi nerazrešenih ali nezaključenih pogovorov in želja po uvedbi sprememb, ki bi nam omogočale dobro, predvsem pa strokovno delovanje.

Naš izobraževalni sistem spodbuja vključevanje učencev s posebnimi potrebami v osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Vodilni strokovni koncept je torej vključujoč način dela z otroki s posebnimi potrebami, ki zahteva učiteljev pogled na razred kot na skupnost različnih, izvirnih posameznikov. Izpostavljena je potreba po prilagajanju okolja otroku. Poleg ovir, ki izhajajo iz otroka oziroma njegove narave, se namenja pozornost tudi pogojem in oviram iz učnega okolja, torej tistim, ki učencu onemogočajo optimalno učenje in razvoj.

Večkrat se srečujemo z željo, da v svoji strokovnosti rastemo in hkrati zadostimo zahtevam po ustrezni ter kakovostni dokumentaciji, iz katere izhajamo pri svojem delu.

V letu 2022 je bila na Zavodu RS za šolstvo imenovana delovna skupina za oblikovanje Smernic za pripravo in spremljanje individualiziranega programa za otroke s posebnimi potrebami v programih devetletne osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. V procesu nastajanja le-teh je nastal tudi Priročnik za kakovostno pripravo in evalvacijo individualiziranega programa za otroke s posebnimi potrebami. Nastali priročnik je zaradi svoje strokovne utemeljenosti in nazornega ter sistematičnega prikaza elementov individualiziranega programa zelo uporaben v praksi. Priročnik podaja veliko uporabnih konkretnih primerov prakse, ki odpirajo širše razumevanje in ponujajo nove načine soočanja z izzivi.

Priročnik nam daje dodatno oporo pri vseh korakih sodelovanja, povezanega z otroki s posebnimi potrebami. Vpelje nas skozi trenutno zakonodajo, pravilnike ter priporočila. Pojasni nam načela vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Z več slikovnimi, grafičnimi in prikazi primerov iz prakse nas učinkovito vodi skozi proces priprave in spremljanja individualiziranega programa, hkrati pa tudi navaja izsledke vrzeli, ugotovljene ob Analizi individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami v letu 2021.

Vloge posameznih članov, ki izvajajo dodatno strokovno pomoč – razrednik, učitelj, svetovalni delavec idr. –, so zelo dobro porazdeljene in pojasnjene. Opisan je način kakovostnega timskega sodelovanja v fazah načrtovanja, poučevanja in izvajanja ter evalvacije. V veliko pomoč nam je shematični prikaz primera protokola dela strokovnih skupin in porazdelitev nalog ter odgovornosti članov.

Čeprav starši niso člani strokovne skupine, je sodelovanje z njimi pogosto ključno, hkrati pa nam lahko prinaša tudi nekatere izzive. Vloga staršev in načini njihovega vključevanja so dobro opisani tudi v obliki primerov, npr. dogovori za otrokovo delo doma. Ob tem je razloženo tudi, kako pomembno je vključevanje učenca v celoten proces in na kakšen način ga vključujemo vanj.

Oblikovanje in vsebina individualiziranega programa nam lahko v začetni fazi vzame kar nekaj časa, pri če-

mer skušamo to nalogo prav tako strokovno opraviti kot vse nadaljnje delo z učenci s posebnimi potrebami. V priročniku so vsi deli individualiziranega programa zelo jasno razloženi z več primeri in nam pomagajo tvoriti strokovno celoto, ki podkrepi naše delo in sodelovanje z vsemi deležniki.

Ocena učenčevega funkcioniranja je izhodišče za načrtovanje pomoči in podpore učencu. Vsebuje ključne ugotovitve in opis učenčevih zmožnosti, njegovih močnih področij, interesov, oviranosti ter posebnih potreb. Podpora pri jasni razmejitvi načrtovanja dela, tako dolgoročnih kot tudi kratkoročnih ciljev in strategij, je nazorna. Zapisani primeri nam pomagajo oblikovati enoznačne, merljive, akcijske, realne in časovno opredeljene cilje. Hkrati pa nas opolnomočijo, da ne zapisujemo enormnega števila ciljev, temveč nas strokovno podprejo pri izboru področij, na katerih učenec prednostno potrebuje pomoč in podporo. Ključne smernice za načrtovanje prilagoditev nas popeljejo tudi nazaj k osnovam dobre poučevalne prakse in jasnemu sporočilu, da prilagoditve ne pomenijo zniževanja učnih standardov. Pri tem je ključni korak stalna sprotne evalvacija njihove učinkovitosti in fleksibilno spreminjanje oz. opuščanje prilagoditev. Več ponazoril pri tem da jasne smernice za samozavestno oblikovanje le-teh.

Pomemben del, s katerim nas priročnik seznani, je tudi podporna tehnologija, zapisana v odločbi ali strokovnem mnenju, s pomočjo katere učenci s posebnimi potrebami dobivajo enake možnosti in dostopnejše izobraževanje. Pri njeni uporabi smo večkrat v strokovni dilemi, zapisani primeri v priročniku pa nam nakažejo smeri smiselne uporabe in načine opredelitve podpore v individualiziranem programu.

Fleksibilno načrtovanje oblike izvajanja dodatne strokovne pomoči (individualno, v paru, skupini ali razredu) je v učenčevo največjo korist. Strokovna skupina oblike sproti evalvira in smiselno načrtuje izvedbo dodatne strokovne pomoči tudi v razredu. Pri tem so nam za boljšo podporo ponujeni različni modeli in primeri učiteljevega vključevanja dodatne strokovne pomoči v razred.

Izvajanje in beleženje svetovalne storitve za več šol pomeni izziv. Zakonodaja nam pravila narekuje, priročnik pa nam pri tem ponuja preprosto podporo, kako to izpeljati v praksi.

Zapisi strategij za vključevanje učenca s posebnimi potrebami v skupino ter razvijanje veščin za čim večjo samostojnost v življenju in načrt vključitve v zaposlitev so ob analizi individualiziranih programov v letu 2021 manjkali v več kot treh četrtinah primerov, zakonodaja pa je pri tem jasna. Pri načrtovanju posameznih strategij je učenčeva vloga ključna, učitelj pa predstavlja zgled. Z nazornimi primeri in izhodišči ter ustrezno razlago v priročniku nam umestitev tega ne bo več težava. Vsako poglavje na koncu povzame ključne točke, ki nam nakazujejo možne smeri delovanja in nas strokovno podprejo.

Priročnik je namenjen vsem, ki se prvič soočajo s tovrstnim delom, in hkrati tudi vsem izurjenim strokovnjakom, ki že leta opravljajo takšno delo. Pomaga nam posodobiti obstoječi individualizirani program in ga izpopolniti do te mere, da bo zadostil tako strokovnim kot tudi zakonskim zahtevam, ponuja pa tudi ideje, npr. kako na ravni šole razdeliti delo, ustrezno voditi beleženje svetovalnih storitev ter kako se soočati z zahtevami staršev.

Menim, da priročnik lahko bistveno doprinese vsem tistim, ki si želijo imeti individualizirani program oblikovan tako, da bo tudi njegova vsebina pokazala, kaj vse zajema delo s posameznim otrokom s posebnimi potrebami. Hkrati pa nam vsebinsko pomaga pri oblikovanju manjkajočih ali morda pomanjkljivo oblikovanih delov ter nam tako daje zelo konkretno strokovno podporo. ■

DIGITALNA BRALNICA ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Dostopno v Digitalni bralnici ZRSŠ:

www.zrss.si/digitalna-bralnica/dvig-digitalne-kompetentnosti